

„ProEtnica“ – festival pentru comunicarea interetnică și interconfesională

În perioada 17-27 august, va avea loc - în organizarea Centrului Educațional pentru Tineret din Sighișoara (IBZ), a partenerilor și sponsorilor programului - cea de șaptea ediție a Festivalului „ProEtnica”, cea mai amplă manifestare dedicată grupurilor etnice din România. Proiectul aduce împreună, în fața unui public care este anual tot mai receptiv, tradițiile și cultura celor ce trăiesc împreună, de secole sau chiar milenii, pe aceste meleaguri.

Federația Comunităților Evreiești din România vine, ca și în anii trecuți, cu un program diversificat la această întâlnire. Coordonatorul programelor culturale ale F.C.E.R., ing. José Blum, a participat la ședințele pregătitoare ale Festivalului și a propus proiecte care au fost îmbrățișate cu deschidere de organizatori. Dincolo de programul artistic - ce va cuprinde participarea formației klezmer și a formației de dansuri a Comunității din Oradea -, vor avea loc două dialoguri, inițiate de reprezentatul F.C.E.R. la aceste întâlniri. Prima va fi dedicată comunicării interconfesionale dintre cele trei mari religii monoteiste, întâlnire la care va fi prezent și Marele Rabin Menachem Hacohen. Cea de-a doua este dedicată aniversării centenarului nașterii scriitorului Mihail Sebastian, personalitate evreo-română reprezentativă pentru frământările și dilemele secolului XX.

La manifestările și dialogurile inițiate va fi prezent președintele F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer, și numeroși intelectuali, reprezentând obștea evreiască din România.

Editura Hasefer va fi prezentă, ca și în ceilalți ani, cu lansări de carte și cu un stand al celor mai recente apariții ale sale.

LUCIANA FRIEDMANN

PRECIZARE

În nr. 275-276 al R.E., în articolul despre arhitecții evrei, cu referire la construcțiile în curs de renovare și reedificare, ne-am referit la importanțul sprijin bugetar de care am beneficiat, de 25 miliarde lei vechi (tăind patru zerouri, vom avea valoarea sumei în RON). Din nefericire, neobișnuit suficient cu aceste transformări, am prezentat o cifră eronată, în afara intenției și competenței autorilor. Suntem conștienți că cititorul, luând în considerare și alte materiale ale revistei, a făcut, el însuși, corectura cuvenită. Regretăm eroarea și vă asigurăm că nu vom mai avea probleme, în viitor, cu această aritmetică a transformărilor.

Mulțumim celor care ne-au relevat eroarea, regretând doar excesul temperamental și ironia, adusă până la injurie, care nu friza nici buna colaborare, nici respectul pe care ni-l datorăm reciproc. Dar greșelile rămân greșeli... ca și erorile... (R.E.)

Despre Amedeo Modigliani, pictorul italian care a făcut să viască Parisul în primele decenii ale secolului 20, s-a spus nu o dată că ar fi „o legendă a vremurilor noastre”. O legendă malefică ce l-a urmărit în viață - scurta lui viață de doar 36 de ani -, dar și după patetica lui moarte, ca un blestem, ca un nor ce încerca să umbrească frapanta originalitate a unei opere inițial neînțelese, dar căreia

ii va crește fama (și prețul) o dată cu trecerea anilor. Și totuși, documentarul pe care l-am prins pe canalul Arte își anunță din titlu intenția de a ni-l prezenta pe „Modigliani fără legendă”, ceea ce pare de necrezut: cum adică, o să se renunțe la mitul artistului damnat, la imaginea creatorului care se mistuia pe altarul artei, întreținându-și focul inspirației cu ucigătoare cantități de absint și de stupefiante, colaborând sinucigaș cu tuberculoza ce-i rodea de tânăr ființa? Cum va mai putea fi înțeles acest artist straniu care picta femei cu gâturi lungi, ca de lebedă, cu prelungi figuri ovale, parcă descinzând din spița „Domnișoarei Pogany” a lui Brâncuși, femei cu ochii fără pupilă ce privesc în gol, femei pictate nud având unduirii de felină și degajând o senzualitate lascivă care a revoltat pudibonderiile epocii? De fapt, o epocă plină de vicii rafinate ascunse, care se prefăcea scandalizată de o existență boemă ce răsturna convențiile morale, creând o artă încântător de șocantă, o lume ce respinsese cu cruzime un artist ce o înfruntase fără menajamente.

Cum îl prezenta, așadar, documentarul de pe Arte? Așa cum l-a văzut, descris și comentat Jeanne Modigliani, fiica sa, care a scris o carte cu acest titlu - „Modigliani fără legendă”. Deși nu a avut când să-l cunoască: copila avea doar un an și câteva săptămâni când, atins de o meningită tuberculoasă, tatăl ei încă nelegitim ca atare, pentru că nu apucase să-și oficializeze legătura cu eleva și iubita lui, în vârstă de 19 ani, Jeanne Hébuterne - moare, în ianuarie 1920, în spitalul parizian Caritatea. Și poate că, dacă nu ar fi existat acele splendide portrete ale mamei ei, pictată obsedant de Modigliani cu, firește, gâtul, obraji și ochii prelungi, nu și-ar fi putut-o imagina nici pe aceasta. Căci, două zile după sfârșitul lui Modigliani, tânăra lui parteneră, însărcinată în luna a noua, se aruncă de la etajul 5, din apartamentul părinților ei.

Să fi rămas, din viața zbuciumată a acestui artist de o rasată distincție și dotat cu un neobișnuit har al prieteniei, doar aceste imagini sumbre ori acele comentarii sarcastice despre excesele unui temperament aflat tot timpul în febră?

Documentarul despre care vă vorbesc, și care se recunoștea a folosi multe din informațiile strâns de către fiica sa, începea senin, dacă nu chiar evlavios, cu imaginea impozantei sinagogi din Livorno, construită de către evreii sefarzi ai locului, oameni prosperi, cu rol important în construcția navală și comerțul maritim. Aici fusese circumcis, cu mare fast pruncul Amedeo (la „vârsta” de 8 zile) născut în 12 iulie 1884, numai că într-un moment nu prea fericit, din punct de vedere financiar, pentru familia neguțătorului Flaminio Modigliani. Documentarul reconstituia cam teatral, și cu oarece umor negru, scenele din jurul patului conjugal pe care tânăra mamă tocmai intrase în durerile facerii: o întreagă familie de gălăgioși evrei livornezi se agitău, alergau, plecau și se întorceau cu brațele încărcate de argintărie, bijuterii, șterguri, porțelanuri, rufărie brodată, depunând totul la picioarele patului. Nu erau daruri ci obiecte salvate din mâna portărelului care, în urma falimentului lui Flaminio, putea confisca totul, în afara bunurilor aflate în jurul unei viitoare mame. Să fi fost oare uneltirea unor ursitoare rău voitoare, care i-au hărăzit lui Amedeo Modigliani o existență lovită mereu de nenorociri? Poate. Dar i-au destinat și acel talent clocotitor care l-a împins să renunțe la frecventarea școlii de pe la 14 ani și să se ocupe doar de artă, cu consimțământul

„Modigliani fără legendă”

mamei sale, femeie fină și cultivată, care i-a încurajat neconștient vocația și încrederea în sine, închizând, cu durere, ochii la toate excesele sale lumești. I-a sprijinit și plecarea sa la Paris unde, în acel mediu efervescent deschis tuturor experimentelor artistice, se întâmplă evenimentul hotărâtor pentru

Modigliani: întâlnirea cu Brâncuși, care avea atunci 33 de ani și realizase deja „Sărutul”. Fascinat de harul lui Brâncuși, de personalitatea lui despotică și voința de a depăși formulele academice, Modigliani se apucă și el, cu frenezia-i cunoscută, de sculptură, creând cele două celebre „Capete de femei”. Până când - ne povestea documentarul - s-a lăsat sedus de arta neagră, de acele măști sacre din Coasta de Fildeș, cu liniile fețelor mult alungite, cu prizmele triunghiulare ale nasului și cu unghiurile accentuate ale bărbiiilor. Artistul s-a mutat de atunci spre pictură, unde culoarea îi devine un aliat principal, fără a-și fi abandonat însă viziunea sculpturală.

...Totul a durat însă puțin, mult prea puțin pentru un talent ce se anunțase atât de intens și prolific: viața nu i-a acordat răgazul meritat de atâtea patimi și forță creatoare. Și totuși, lucrările lui, nu puține, au reușit să ocupe simezele multor mari muzee ale lumii. Iar istoria artei consemnează ca unice acele frumoase prietenii care s-au încheat în jurul lui, exemplara și respectuoasă lui relație cu Brâncuși, sentimentul de frățietate ce-l lega de artiștii epocii - Haim Soutine, Max Jacob, Salmon, Cocteau, acesta din urmă răstind celebra frază (care încheia și teledocumentarul): „Moartea lui Modigliani a semnat sfârșitul unei epoci de mare eleganță spirituală a Parisului”.

SANDA FAUR

• ROMÂNIA LITERARĂ, nr. 21/1 iunie.

Gina Sebastian Alcalay semnează „Între dragoste și ură”, un interesant articol despre căile de apropiere între oameni de diferite etnii, de combatere a urii ancestrale, de rezolvare a conflictelor din Orientul Apropiat. Despre actualitatea politică, mereu atent și acut-expresiv, Mircea Mihăieș: „Apoteoză sulfuroasă”. T. Urian despre cartea lui Cristian Bădiliță (cel ce „purta” cândva pseudonimul Isaac Bernstein): „Singurătatea păsării migratoare”. Ed. Curtea Veche. Ion Simuț scrie despre Vintilă Horia: „Exilul e o încercare inițiată, esențială, pentru Isus, pentru Ovidiu, pentru Vintilă Horia”. Pare exagerată alinierea, și este. Nici despre Mircea Eliade nu s-a scris astfel. Este adus un elogiu postum scriitorului Marcel Marcian (1914-2007), care a plecat dintre noi în noaptea de 10-11 mai. La „Meridiane” citim despre romanciera israeliană Zeruya Shalev (n. 1959). În nr. 22/8 iunie: C. Trandafir oferă un fragment dintr-un studiu în curs de apariție la Ed. Libra despre Mihail Sebastian - publicist, „unul dintre cei mai prolifici... După 1939, n-a mai avut drept de semnătură”. Mircea Mihăieș preia de la Wiesenthal un titlu, „Asasinii printre noi”, și se referă la agresivitatea verbală a unor politicieni de tipul „peremiștilor”. În nr. 23/15 iunie, citim despre Festivalul Internațional „Zile și nopți de literatură” - Neptun, 8-10 iunie 2007 (invitații speciali: Evgheni Evtuşenko, Adam Michnik). Au lipsit scriitorii de limbă română din Israel, din alte țări. Continuă „Scrisorile din Paris” ale regretatului Lucian Raicu, despre „Tânărul Celan” din februarie 1999. Ion Simuț scrie despre „Plicul negru”, de Norman Manea (Ed. Polirom; ediția a IV-a). În nr. 25/29 iunie, Tudorel Urian semnează o cronică la volumul „Despre ură” al lui Gabriel Liiceanu, sub titlul „generalizant”: „O maladie a sufletului românesc”. Nu credem că Liiceanu scrie despre o „maladie națională”, este vorba de totalitarism, care nu s-a inventat aici. Titlul pare abuziv. Ștefan Cazimir recenzează, cu atenție, volumul de versuri „larba verde”, de Solo Juster (Ed. Hasefer, 2007), care nu a fost, din păcate, semnalat și la noi, în revistă. La „Post-Restant”, Constanța Buzea descoperă o tânără talentată, Alexandra Dolfi (18 ani), care scrie despre Auschwitz - „tipătul îngrozitor al evreului mort a rupt pânza picturii lui Munch”. Constatăm

că tânăra generație începe să cunoască istoria, ceea ce ne bucură. La „Ochiul magic”, „Cronicarul” remarcă revista noastră cu suplimentul „Mihail Sebastian” (nr. 275-276), care realmente ar trebui să apară într-o carte. Dar nu am dori, cum se scrie, ca „Realitatea Evreiască” să aibă o circulație, inevitabil, restrânsă. Nu este „inevitabil”.

• „OBSERVATOR CULTURAL”, nr. 120/21 iunie, reproduce luări de cuvânt de la un recent seminar de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj, despre „Holocaust și Gulag”. Michael Shafir vorbește despre „un mit mobilizator”, referindu-se la Holocaust, o exprimare ambiguă, desigur, fără voia autorului. Andi Mihalache demonstrează mecanismul antisemitismului. Adrian Cioflâncă propune „un model german pentru procesul comunismului”. Care model? Cel pentru nazism? Este complicat. Doru Pop discută

DIN PRESA CULTURALĂ

IUNIE 2007

despre un „transfer de semnificații”. Dorin Dobrinu dă un exemplu de „Drept al Popoarelor” prin istoria lui Nicolae Pop, din Lăpuș (Munții Țibleș), apărător al evreilor și luptător anticomunist. Ștefan Borbely tratează tema sub aspect „psihohistoric”. Ovidiu Pecican se referă la „abordări prezidențiale și cercetări istorice”, iar Caius Dobrescu semnează „dizertația” sub titlul: „Barocul fascisto-comunist ca fenomen global”. Revista a reproduș, credem, cele mai semnificative cuvântări și putem conchide, cu un minim risc: teoretizări excesive la acest seminar, alături de abuzive, „fascisto-comunist” fiind un termen, de n-ar fi tragic, hilar! Ne miră absența unor reprezentanți ai Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România, ai Centrului de Studiere a Istoriei Evreilor din România, ai Asociației Evreilor din România Victime ale Holocaustului, ai Asociației Foștilor Deținuți Politici, Fundației „Memorialul Sighet” ș.a. În nr. 121/28 iunie, Bertrand Badiou, la Institutul Francez, a afirmat că Paul Celan „ar fi putut fi poetul oricărei limbi” - desigur, un elogiu, dar...

între Celan și limba germană a fost o legătură tragică, astfel că afirmația de mai sus simplifică un aspect esențial. Andrei Cornea clarifică cele „întâmpate” la masa rotundă de la I.C.R. (19 iunie a.c.), cu tema „Anticomunismul ca obligație morală”, reproșând lui Iulie Popovici modul superficial de a relata conflictul cu Dan C. Mihăilescu, care vorbea de „rolul evreilor” în politica burselor. Michael Shafir face o disociere între reformă și reacție la reformă, amintind de caragialescul: „trădare, dar s-o știm și noi”, pericolul venind dinspre falșii democrați. Günther Grass este prezent cu un minunat fragment din „Decojind ceapa” (proza despre tânărul „SS-ist” Grass, moment aprig disputat în Germania).

• „CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ”, nr. 7/2007 (în avans cu o lună): omagii unor scriitori - Nicolae Balotă, Marin Mincu, eseuri de Aura Christi, Lucia Dărămuș, corespondență din Israel - Liana Saxone-Horodî ș.a. Editorial de Nicolae Breban.

• Din „DILEMA VECHĂ”, nr. 177/28 iunie, reținem: „Comunismul n-are a face cu iubirea. Comunismul este un excelent ciocan pe care îl folosim pentru a ne distruge dușmanul” (Mao Zedong) și „Un comunist este ca un crocodil: când își deschide gura, nu știi dacă încearcă să zâmbească sau se pregătește să te mănânce” (Winston Churchill). În interiorul revistei se comentează tema „Anticomunismul ca obligație morală”. Subscriem la echilibrul propus de Ion Vianu, care respinge cuvântul „obligație”, fiind „nepedagogic”.

• „CULTURA”, nr. 24/21 iunie: Alexandru Bogdan Duca semnează articolul „Antisemitismul - o problemă eternă?”, în care explică lîmpede ce înseamnă antisemitism, antisraelism, anti-americanism, originile acestora: prejudecăți europene și nu numai. Victoria Anghelescu relatează despre lansarea (10 iunie a.c.), la Sinagoga Mare, a cărții „Speranță în întuneric”, de Valentin Saxone. Teodora Dumitru se referă la cartea lui Ion Ianoși „Eu - și el. Însemnări subiective despre Ceaușescu”. Titlul este, scos din text, cam teribilist: „Tovarășu” Yhwh”. Despre Leonid Țipkin, scriitor evreu din fosta U.R.S.S., scrie Cristina Balinte, după lectura romanului „O vară la Baden-Baden”.

• REVISTA „22”, nr. 23/5-11 iunie, ne informează despre Simpozionul „Gulag și Holocaust în conștiința românească” (Universitatea Babeș-Bolyai, din Cluj, 25-26 mai a.c.), comentat de Ruxandra Cesereanu. Lipsește, dintre participanți, Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România. Informarea este sumară. Ar merita reluarea temei la nivel național cu o participare mai largă. În nr. 24/12-18 iunie, citim interviul cu ambasadorul Christian Kennedy, emisar special pe probleme de Holocaust al Departamentului de Stat al S.U.A., care declară: „Este o tendință de intensificare a manifestărilor antisemite în Europa”. Interviul este semnat de Andrei Oişteanu.

• În „SEMNALUL”, nr. 128/2007, citim: „Adăpost de pace” (despre Ierusalim) și „Shavout”, de Marele Rabin Menachem Hacohen; „Panoramic israelian”, de Ichil Leib; „Liviu Librescu”, de Felicia Antip (demontează informații eronate); „Religia”, de Radu Bilan (combaterea unor teze din teologia islamică); „Acesta este Israelul”, de Yossef Lapid; proză de Marius Mircu, poezie de Aurel Storin, B. Marian, memorii de Sergiu Fărcașan, umor de I. Schechter ș.a.

• „ISRAFAX”, nr. 259/iunie - primită prin bunăvoință prietenului nostru Baruch Cohen, de la Institutul Canadian pentru Studii Iudaice - ne oferă articole dedicate unității poporului evreu (Fr. Krantz), sionismului și apărării Statului Israel (Baruch Cohen), aniversării victoriei din 1967 (E. Katzir, Gil Troy, A. H. Foxman), un mesaj al Primului Ministru al Quebecului, despre un „antisraelism academic” în Canada ș.a.

BORIS MARIAN

• A apărut „JURNALUL” C.E.B., nr. 6, (1 iulie 2007). În acest număr, sunt relatate evenimentele din mai-iunie a.c. (Ziua Ierusalimului, Șavout), un interviu cu dl M. Rauchwerger, senior director la „Leumi Bank” - România, despre „Pădurea Focșani” din Ierusalim, cartierul Librescu din Focșani, o biografie a inginerului Arthur Brenner, distins membru al comunității noastre, un comunicat al A.E.R.V.H. despre Pogromul de la Iași (iunie-iulie 1941), „Călătorind prin Israel”, o povestire de Iulia Deleanu, un articol de G. Bruchmaier, Shaul Carmel - 70, umor ș.a. (B.M.M.)